

**Preek vrijdag 25 december 2020 Kerstmorgen
Bunnik 2020**
Coen Constandse

Hieronder in grote lijnen – en met enkele uitbreidingen – de preek uit de Kerstochtend-viering. Lezing waren Genesis 1:1-5, 26-27 en Johannes 1:1-5, 10-14

Zusters en broeders, gemeente,

ik moet natuurlijk spreken van licht – liefst zo dat we het niet alleen uit de verte zien, maar dat het licht op ons valt, dat we ons kunnen koesteren in het licht, het licht dat Jezus brengt en Jezus is. Maar ik werd steeds weer vooral bij het duister bepaald. Door de situatie in de wereld, de coronapandemie natuurlijk maar er meer dan dat – het klimaat, de vluchtelingen in Griekenland, de bootjes die maar blijven komen, mensen die het blijven wagen en blijven verdrinken ... en hoe mensenrechten en democratie onder druk staan. En het duister zit ook in dat raadselachtige begin van het Johannes-evangelie. Het dreigde een donkere preek te worden, en ik dacht: misschien moet dat dan ook maar. Het is crisis – het is niet anders, dus het moet maar ...

Tot ik toevallig een definitie van een crisis hoorde van de filosoof Cornelis Verhoeven. Toevallig, mijn vader had hem op zijn cursus theologische vorming voor gemeenteleden gehoord, een paar jaar geleden, en hij was dat verslagje weer tegengekomen. En het boek waar het uitkwam stond in mijn kast, het heet 'Inleiding tot de verwondering'. Nou, bij Kerst gaat het toch ook om verwondering ...? En ik dacht: ik ben toch ook weer rijker dan ik dacht, want dit boek had ik staan, wilde ik altijd al lezen. Maar ik had dus wijsheid in de kast staan waar ik niet van wist ... Zoiets zit ook in Johannes 1: Jezus komt tot het zijne, maar wordt niet herkend. Dus toevallig kwamen een paar dingen samen, het hielp mij het licht te vinden.

[Het boek van Verhoeven is een inleiding in de filosofie, maar niet door kennis te geven over de filosofie, maar om je aan het filosoferen te zetten, om je te verwonderen – want daar begint het denken en filosoferen. Het is net als met een preek: dat moet niet over God gaan en je uit de verte iets leren over God, maar je hoopt toch dat het je op het spoor zet van God, dat je hem ontmoet, dat Hij je vindt en aanspreekt, en dat je niet vooral iets meer weet, maar dat je gaat geloven, meer dan eerst, of dieper, of opnieuw. Dat je de liefde ziet en voelt, dat je je geliefd weet en zelf ook liefdevoller wordt...]

Goed die definitie dan, een beetje filosofisch, maar goed, hopelijk helpt het u.

Een crisis is een de mens overkomende noodzaak de structuren van zijn bestaan te herzien en zich vanuit zijn geslotenheid in een grotere openheid te oriënteren.

Ik zei al, filosofisch ... Maar er overkomt je iets dat je bestaan overhoop gooit, en dan moet je van geslotenheid naar openheid, vanuit het duister en de schaduwen in het licht, de ruimte. Nou, van hieruit wil over ik over Kerst spreken, over de komst van Jezus Christus spreken in onze wereld nu, in onze situatie met corona en al die andere dingen. Die duistere wereld.

Corona ligt natuurlijk verreweg het meest vooraan in onze beleving. Het maakt deze tijd tot een duistere periode. En het gelukkig, God zij dank, is er – zeggen we dan – licht aan het eind van de tunnel in de vorm van het vaccin. Dat is het. En tegelijk kunnen we toch in de kerk niet zo over licht spreken, over het licht. We zeggen over deze crisis wel dat ze ons heeft laten zien wat echt belangrijk is. Dat is ook wel waar: samenzijn, contact, de zorg, gezondheid, het leven, vrijheid. Dat zijn we meer gaan waarderen. Tegelijkertijd: zullen we onze wereld in dat licht ook anders inrichten? De zorg en

de mensen die daar zo hard werken ook echt waarderen? Als we al die waardevolle dingen opnieuw hebben ontdekt, zullen we ze ook gunnen aan anderen, zullen we ervan willen delen?

We willen terug naar normaal. Maar zien we ook dat het licht van de welvaart en de vrijheid waarin wij leven en willen blijven leven wel lange schaduwen werpt, in de wereld nu – de miljoenen die het zoveel minder hebben – en op de toekomst.

Ik wil u geen schuldgevoel aanpraten. Het zijn geen dingen die we zomaar kunnen veranderen. Ik wil alleen recht en eerlijk van God en Jezus spreken. En geen valse troost of geborgenheid bieden.

In de kerk is de vraag: heeft deze crisis ons dichter bij God gebracht, bij onze redding, de redding van de wereld. Bij liefde en gerechtigheid?

Dat gaat niet zo snel, zo gemakkelijk – misschien wel helemaal niet. Brengt het ons uit de geslotenheid, in de openheid, de ruimte, uit het duister in het licht? Het is toch al snel een crisis zonder de grotere openheid, zonder perspectief.

Misschien leidt het ons eerder bij het geloof vandaan. Maar dan brengt het voor ons toch ook niet het echt belangrijke, het belangrijkste naar voren.

Maar moet dat niet voorop staan? Moet Kerst – de vreugde ervan – moet dat niet corona overschaduwen? Als dat niet gebeurt, moet het doorbreken van licht ons uit de geslotenheid halen.

Dat inbreken van het licht, dat is de taal van de bijbel, die Johannes ook voor de komst van Jezus Christus gebruikt. Meteen in het begin van zijn versie van het verhaal van Jezus. Hij spreekt zijn eigen taal. Waarschijnlijk is dit evangelie het laatst geschreven van alle vier. Het heeft er dan ook het meest weet van hoezeer de wereld in het oude is gebleven, ook na de komst van Jezus. Hoeveel strijd en tegenstand er is – en blijft, ja, hoe de tegenstand aan kracht wint (in de eerste vervolgingen van Jezus' volgelingen). Daarom zet Johannes meteen vanaf het begin in met licht en leven, leven voor de mensen – en al heel snel, in vers 5 met het duister als een macht. Het wil grijpen en begrijpen. Daar zit geweld in. De dood.

Opvallend is dat hij geen aandacht heeft voor de vraag waar het duister vandaan komt. Op zich een boeiende of zouden wij denken wezenlijke vraag! Maar hij constateert het alleen. En de focus ligt op het licht, en het aannemen daarvan. Daar zit de redding in – niet in de theologische kennis over het duister, het waarom van het kwaad.

Het Woord, het licht komt in de wereld – het heeft aan het begin gestaan van alles wat is – maar het wordt niet herkend. Die wereld is losgeraakt van God, van het Woord, is afgekeerd van het licht. Zo spreekt Johannes over 'de wereld': dat is het bestaan, los van God, los van de liefde. En omgekeerd is, waar liefde is en menselijkheid, goede schepping. Dat is wat het Woord wil brengen – vanaf het begin van de bijbel, we lazen dat. Het Woord kwam door Mozes en door profeten, op dat in ons te wekken, ons daartoe op te roepen.

En dan komt Jezus. Waarin die hele geschiedenis van Gods spreken samenkomt. Die komt die gesloten wereld openbreken.

Hij is het licht. En Hij komt het licht brengen in de wereld. Bij ons. Bij de mensen om ons heen. Wat is dat voor licht? Misschien ook: licht om in de spiegel te kijken.

Hij komt ons ook een spiegel voorhouden. Hij is een spiegel. Een spiegelbeeld van God, zoals de mens bedoeld is. Om op God te lijken. Om op aarde te doen wat God zelf ook doet: want daar gaat het (waarschijnlijk, volgens veel bijbeluitleggers) om bij dat beeld-zijn: om God te representeren. Ze moeten heersen, de schepping beheren.

Maar het lijkt toch ook te gaan om te zijn wat God zelf is: in liefde en trouw gericht op de ander. Want juist als 'twee-eenheid', als man en vrouw die verschillen van elkaar is de mens beeld van God. (Er staat dan: als beeld Gods schiep Hij hem (enkelvoud), mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen (meervoud!))

Johannes' begin verwijst natuurlijk terug naar Genesis, maar verkort het (zoals ook in de lezing van Genesis in deze dienst, het gaat van licht naar de mens, van de eerste naar de zesde dag). Het is gericht op de mens. In het Woord was leven, en het leven was het licht voor de mensen. (Zo zegt Johannes het, en dat is dus nog weer gelaagder dan ik het hier uitleg; ik focus me op het licht ...) Er zijn wel alle dingen die door het Woord zijn ontstaan, en dat is ook belangrijk. Maar het evangelie is mens-gericht! De redding van de mens, de mens die in het duister, in de schaduwen verzeild raakt. Zonder het Woord, zonder het leven – dan loopt het vast, dan loopt het dood.

Jezus herinnert ons aan dat beeld van God-zijn. Omdat Hij als geen ander dat beeld belichaamt.

Hij nodigt ons uit naar hem te kijken, hem aan te kijken. Dat kan natuurlijk niet rechtstreeks, maar wel in de verhalen.

Hij is uiteindelijk geen vreemde, niet totaal anders dan wij. Al zou je dat misschien op het eerste gezicht wel denken. Door zijn krachten en tekenen en wonderen. Door zijn afkomst, als het Woord van God. Als Zoon van God, eniggeboren Zoon.

Maar wij kunnen evengoed kinderen van God zijn. Daar gaat het uiteindelijk om. Dat we in die spiegel kijken en onszelf weer herkennen. Dat ook wij zo bedoeld zijn. Zo liefdevol, zo trouw en vasthoudend. Zo streng soms.

Zo sta je toch ook voor de spiegel. Dan zien we vaak wat er niet goed is. Want er aan ons haar niet goed is, of hoe oud we al zijn. Maar ook om onszelf toe te spreken (of ben ik de enige die dat doet?). Om de toekomst tegemoet te gaan, de goede keuzes te maken, dat te gaan doen.

In die spiegel zijn we vaak ook aan onszelf overgelaten. Maar nu laat Jezus ons in de spiegel kijken van hemzelf. Dan kunnen we nieuwe dingen zien. Zoals je met een spiegel kunt.

Je kunt jezelf ontdekken als door Gods woord in het licht geroepen, dat licht is het leven voor je. Je kunt jezelf ontdekken, herontdekken, als kind van God.

Als we bij het Kerstfeest denken aan het kindje in de voerbak, met het leven voor zich, van opgroeien, van groeien in kracht, in het Woord van God, een leven om lief te hebben, om zoveel als maar kan licht te weerspiegelen, iets te laten zien van die andere wereld. Heel dat leven voor zich om te sterven weer op te staan. Dan kunnen we ook aan onszelf denken, onszelf erin zien. Hoe jong of oud we ook zijn, met heel het leven voor ons, om te sterven en op te staan. Om – vanuit het duister - te leven in het licht. Vanuit de geslotenheid naar de openheid.

Amen.